

qəzəblə dilləndi. Həmin gün isə onu stadionda məşhur futbol komandasının məşqçisi gözləyirdi. Ancaq o, sərxoşluqdan tam ayılmayan yeniyetməyə nəzər salıb, onu qovdu. Beləcə, Yevgeni özünün böyük futbola yolunu öz əlləri ilə bağladı və başqa yolu seçdi - poeziyanı. O, "Sovetskiy sport"da demək olar ki, qəzetin ştatlı şairinə çevrildi. Voleybolçulara, basketbolçulara, üzgüçülərə şeirlər yazırdı. Həmçinin, 1 may, 7 noyabr tarixi günlərinə aid şeirləri də var idi. Ölkə rəhbəri Stalin haqqında isə o sonralar - İosif Vassarianoviç movzeydən çıxarılandıqdan sonra yazdı. O zaman artıq onun şeirləri antisovet ruhunda

İkinci Dünya müharibəsində Kiyev şəhərində on minlərlə yəhudi və məhbəslərin nasistlər tərəfindən qətl edilməsi haqqında yazdığı "Babi Yar" şeiri ona hədsiz şöhrət gətirmişdi. Sovet İttifaqında antisemitizmi ifşa edən şeir dərc ediləndən sonra sovet bəstəkarı Dmitri Şostakoviç bu şeirə musiqi yazmaq üçün ondan icazə istəyir. Beləcə, böyük bəstəkarın 13-cü simfoniyası yaranır. Onun şeirlərinə mahnıları ən yaxşı bəstəkarlar yazırdılar. Tarverdiyev, Tuxmanov, Pauls həmin mahnıları isə Bernest, Puqaçova, Maqomayev, Şujenko, Kobzon kimi ulduzlar oxuyurdular. O öz şeirlərində, həmçinin bürokratiyə, tiranlığa, hakimiyyətin sərəmsəliyyətinə, şəxsiyyətə pərəstişə, antisemitizmə üsyan edirdi. O, ənənəvi rus obrazına - anlaşılmaz, tanınmaz, faciəvi və tənha insan obrazına imza atmırdı. Onu dəfələrlə mükafatlandırmışdılar. İki dəfə Nobel mükafatına namizəd olmuşdu. Ancaq onun şeirlərində "Əgər Rusiya

Həmçinin "Ədəbiyyat ili" çərçivəsində bütün Rusiyalı - Peterburqdan Naxodka qədər gəzdi. 2015-ci ildə Lujnikidə çoxcildli antologiyasına həsr olunan gecədə tamaşaçılar ondan ayrılmaq istəmirdilər. Axı o, SSRİ-də 1960-cı illərdə məşhurlaşan şairlərdən sonuncusu idi. Yevgeni Aleksandroviç ömrünün son gününə qədər həmin antologiya üzərində işlədi, eyni zamanda, o, yazırdı, avtobiografik romanını başa çatdırdı. Yevgeni işləyirdi, dərslər deyirdi". M.Yevtushenko şairin son günlərini xatırlayır: "Martın 18-də özünü bir qədər pis hiss etdi. Biz onu hospitala apardıq. Onu müayinədən keçirdik və nə baş verdiyini başa düşdük. Məlum oldu ki, 6 il əvvəl böyrəyindəki xərcəng özünü göstərməyə də, yenidoğan yaranıb. Bu, artıq 4-cü mərhələdədir. Təəssüf ki, o hospitaldan qayıtmadı. Hər şey çox tez baş verdi. O, sakitcə, ağrısız öldü. O, dostlarının və ailəsinin əhatəsində öldü. Mən və oğlanları Dmitri və Yevgeni demək olar ki, gecə-gündüz onun yanından ay-

O, idmançı da, geoloq da ola bilərdi, amma başqa yol seçdi - ağır və cazibədar yolu... Şairliyi seçdi. 85 yaşına 4 ay qalmış həyatdan köçdü. Yubileyinə çox fəal şəkildə hazırlaşdı.

Özü haqqında həmişə "mən həmişə müşahidəçi deyiləm, həyat iştirakçısıyam" deyirdi. 2015-ci ildə öz yaradıcılıq gecəsində azarkeşlərlə dolu "Lujniki" zalını enerjisi və artistliyi sayəsində 4 saat saxlamışdı. O, elə cavanlığından kütlə ilə dolu auditoriyanı, şəhər meydanlarını, stadionları, idman saraylarını çox sevdi. Həm Rusiyada, həm də dünyada medallar, mükafatlar, akademiya üzvlüyü, milyonlarla tirajla nəşr olunan şeirlərinin tərcümələrini qazanmışdı... "Mən 21-ci əsri yarım keçəcəyəm..." deyən şair 21-ci əsri də gördü.

EHTİYATLI OLMAĞI BACARMIRDI

"Şairin tərcümeyi-halı onun şeirləridir" yazırdı Yevgeni Yevtushenko. O, çox erkən yaşından yazmağa başlamışdı. Onun həyatı qeyri-adi dərəcədə məhsuldar idi. Yazdıqları mahnı kimi asan oxunurdu. Bütün şeirləri oxucular üçün əlçatan idi. Küçədə istənilən adamdan soruşsanız, Yevtushenkonun heç olmasa bir şeirinin misrasını əzbərdən deyər...

Həyatı ona ehtiyatlı olmağa səsləyirdi Atası, Aleksandr Qanqunusov alman kökləri vardı. Anası komsomol sıralarına keçə biləndə qalstuk taxa bilsin deyə, oğluna ehtiyatlı atasının deyil, öz qızlıq soyadını vermişdi. O isə ümumiyyətlə, ehtiyatlı olmağı bacarmırdı - nə hərəkətlərində, nə sözlərində, nə də yazılarında. Daim risk edirdi. Səfərlərinin birində kino əfsanəsi Marlen Ditrix özünü onun qarşısında necə çıpaq qoymuşdusa, bunu qələmə almışdı. Və yaxud bir dəfə litvalı maniken, DTK üçün işləyən Mata Xare onun yatağına necə düşmüşdü, bu da hamıya bəlli olmuşdu. Uşaqlıq haqqında xatirələri də həmişə təsirli idi: anasının onu təkə tərbiiyə etməsi, atasının onları atıb getməsi, tənha və müdafiəsiz qalmaları, pul qazanmaqdan ötrü kinoteatrların seanslarından öncə publikanı əyləndirməsi, müharibə dövründə əsgərlər qarşısındakı çıxışları....

İKİ EHTİRASI VARDI

"Mən fərqli insanam. Bir çox adamlar kimi tamamilə ayrı həyat yaşamışam" - deyər Yevtushenko etiraf edirdi. O, uşaqlıqdan çox mütaliə etmişdi. Boyu hündür olmasa da, küçə kampaniyalarına qoşulub xuliqanlıq edirdi. İki ehtirası vardı - futbol və qadınlar. 14 yaşında "Pionerskaya pravda"ya "Siz mənə sevirsiniz ki, ertəsi gün unudasınız" misralarını gətirmişdi. O zaman şairin bu şeirləri əldən-ələ gəzirdi. Bütün ömrü boyu onun sevgi lirikası insanları hədsiz təsirəndirib. 50-60 və 70-ci illərdə qızlara yazdığı şeirlər isə dəftərlərdə qorunub saxlanırdı. Ancaq həmkarları ona fərqli yanaşırdılar: uğurlu, şanslı, bəxti gətirən... Ancaq hansı bəxtədən danışmaq olardı? Anası ilə dalaşırdı, onu xuliqanlıq görə məktəbdən qovmuşdular, attestatı yox idi. Moskvadan geoloq atasının yanına - Qazaxıstana qaçmışdı. Atasının yanından isə kişi kimi qayıtdı. 15 yaşında onun şeirləri "Sovetskiy sport" qəzetində çap olunurdu və buna görə ona 350 rubl ödəyirdilər. İlk qonaranı isə o, içkiyə verməyi qərara aldı. Bir halda ki, anası bütün şairləri içkilə hesab edirdi, onda pulu evə aparmağa dəyməzdi. Restorana isə dostu və iki 17 yaşlı qızla getdi. Dostu səhərə yaxın onu evə gətirdi. "Sən öləcəksən", anası

21-ci əsri yarım keçəcəyəm

Yevtushenko ömrü boyu yuxularından çıxmayan Rusiyaya qayıdır

səslənirdi. Özü isə etiraf edirdi: "Bu, mənim epoxamdır, nə edə bilərəm? Mənim başqa yolu yoxdur. Mən və əsr - hər ikimiz əxlaq qaydalarından kənarıq".

20 yaşında olanda - 1953-cü ildə Yevtushenkonun şeirlərindən ibarət ilk "Gələcəyin perspektivləri" adlı ilk kitabı çap olundu. Hələ o vaxta qədər onun yaşında olan şairlərin həyatında belə hadisə baş verməmişdi. Onu attestatsız Ədəbiyyat İnstitutuna qəbul etdilər. Düzdür, sonra antisovet olduğu üçün qovuldu. Demək olar ki, institutla eyni vaxtda o Yazıçılar İttifaqına üzvlüyə qəbul olundu. O, ittifaqın ən gənc üzvü idi.

"SƏRHƏDLƏR MƏNƏ MANE OLUR"

Yarıemiqrasiya etməyə o, özü qərar verdi. 1991-ci ildən o, artıq ABŞ-da yaşayır və dərslər deyirdi. O, həmişə dünyanın vətəndaşı olmağı arzulayırdı. "Sərhədlər mənə mane olur" deyirdi. Yevtushenko hələ dünyanın yarısını "dəmir pərdə" epoxası mövcud olanda gəzmişdi. Onunla Anastas Mikoyan və Nikita Xruşşov yaxından dostluq edirdilər. Ancaq sonradan maneədə Nikita Sergeyeviçə kəskin cavabına görə, dalaşmışdılar. Bununla belə, borcu vermək lazım idi - o, Xruşşovun dəfninə gəlib çatdı. O zaman çox sarsılmışdı. Dəfndə demək olar ki, heç kim yox idi. Gələnlər isə vidalaşmaq üçün tabuta yaxınlaşmağa qorxurdular. Axı Xruşşovun dəfni bir epoxa ilə vida demək idi.

İndi isə Yevtushenkonun özünün haqqında "Onunla bir epoxa öldü" - deyər yazır və danışır. Onu "epoxanın ruporu", "poetik simvolu" və ya "tarixin etibarlı şəxsiyyəti" adlandırırlar. Bununla yanaşı, 150-dən artıq şeir kolleksiyasının müəllifi olan yarıdissident və sovet şairinin adının ətrafında - həyatı və yaradıcılığı ilə bağlı qızgın müzakirələr davam edir.

olacaqsız, demək, mən də olacağam" sözləri qırmızı xətlə keçirdi. O, öz rolunu sona qədər daha yüksək səviyyədə apardı - yaxınlarının əhatəsində, yuxuda dünyasını dəyişdi. Ölümündən qabaq isə Peredelkində, Pasternakin yanında dəfn olunmağı xahiş etmişdi. Rusiya ilə Amerika arasında sülh olmasını da arzulayırdı.

ARZULUNAN ÖLÜM...

Böyük şairin həyat yoldaşı Mariya Yevtushenko ərinin son günləri və saat-

lımadıq. O, ölməmişdən qabaq mənə çox sözlər söylədi. Jenya son günlərə qədər işlədi. Martın 30-da Eldar Ryzanov haqqında məqaləsini mənə dikte etdi. Buna qədər isə o, romanın başlığını söylədi ki, biz onu çap etdirək. Jenya çox adamlarla vidalaşma bildi. Doğmaları, yaxınları ilə telefonla danışdı. Onların səsinə eşidəndə isə gülümsəyirdi. Oğlumuz Şaşanın qızı Rozanın - yeganə nəvəmizin pişik haqqında oxuduğu mahnının videosuna da baxdı. Mahnını dinləyə-dinləyə gülümsəyirdi. Martın 31-də - isə o, artıq yox idi. Jenya artıq danışa bilmirdi, çünki ağzında oksigen maskası var idi. Sonra isə ağrıları başladı. Həkimlər ağrıkəsicilərin dozalarını artırırdılar. O isə yuxuda idi. Biz hamımız palatada idik. Son ana qədər onun əllərini buraxmadıq. O, həтта, öz yoxluğunu belə hiss etmirdi. Bu cür arzulunan ölüm...

YEVTUŞENKO RUSİYAYA QAYIDIR

Aprelin 5-də Yevgeni Yevtushenko ilə Talsa şəhəri universitetində vidalaşma mərasimi keçirilib. Tələbələr, professorlar mərasimə qatılıb. ABŞ-ın başqa ştatlarından, həmçinin Nyu-Yorkdan şairin dostları da həmin şəhərə gəliblər. Hazırda Rusiya səfirliyinin köməyi ilə Hyustonda şairin cəsədinin Moskvaya gətirilməsi üçün sənədlər hazırlanır. Aprelin 10-da Yevtushenkonun cəsədi

ları haqqında ilk dəfə olaraq "Komsomolka"ya danışdı.

Yevtushenkonun yaşadığı, işlədiyi və dünyasını dəyişdiyi ABŞ-ın Oklahoma ştatının Talsa şəhərindəki evində telefonun dəstəyini qaldıran qadın göz yaşları içində şairin ölümündən danışdı: "2011-ci ildə böyrəyində xərcəng diaqnozu qoyulduğundan o, əməliyyat olundu. Bununla bərabər, son 6 ildə Yevgeni yaradıcılığını davam etdirdi, dünyanın az qala yarısını konsertlərlə gəzdi.

Peredelkindəki məbədə qoyulacaq. Aprelin 11-də isə şairlə vidalaşma mərasimi keçiriləcək. Mariya Vladimirovna bildirib ki, ailə üzvlərinin xahişi ilə dəfn mərasimində Yevtushenkonun yalnız qohumları və yaxın dostları iştirak edəcək. "Yevgeni Yevtushenko ömrü boyu yuxularından çıxmayan Rusiyaya qayıdır" - deyər Mariya Yevtushenko bildirib.

**Rusiya mətbuatından çevirdi
Təranə Məhərramova**